

Képek, versek, szobrok, emlékek

Külföldi utaimon az egyes képekhez-szobrokhoz fűződő élményeimről futó jegyzeteket készítettem. Ezeket most Juhász Gyula egy-egy — azonos című — versrészletéhez kötve, azzal a szándékkal válogattam össze, hogy az ő költeményeiből tükröződő művészetszeretetet egy pillanatra magunk elé idézzem.

MILÓI VENUS

A századok hozzá rajongva jönnek,
Féle fog szállni vágya jövődöknek,
Heine legszebb könnyét sírta rája,
A Végzet is, kit megbűvölt a bája,
Megengedte, hogy szép legyen örökre,
Csak büntetésül — karját összetörte!

A Louvre-ban már az első termeknél tábla figyelmeztet a világhírű Milói Venusra. A szépség istennőjének évezredekkel dacoló pompás alakja egy földszinti kis terem közepén magaslik. Az alkotáshoz közelebb lépve, Aphrodite testén horzsolásokat látunk. A márvány epidermisz néhol féltényérnyire lemálolt. Különösen észrevehető a vállakon, valamint a hát közepén. Azonban sem ezek az apró sérülések, sem a letört karok hiánya nem zavarják meg a gyönyörködésnek azt a fokát, mely mindent mást megelőzve, a női test nemes arányainak utólérhetetlen kifejezője, a Mélos szigetről származó istennő szobrának csodálata kelt bennünk.

TIZIANNAK

O boldog mester, végtelen derűnek
Nagy mestere, kit álmok száza készítet,
Hogy a színek játékát vígan üzzed
És kinek egy az élet és művészet;

A római Borghese Galéria büszkesége Tizian egyik főműve,

az Egi és földi szerelem címet viselő közismert festmény. A képen ábrázolt meztelen és pazar ruhájú két fiatal nő, talán a termékenységre s a tavaszra utalnak. A galériában látottakkal nem lehet összevetni anélkül, hogy ez a többi festmény rovására ne menne. Sokan állnak e kép előtt, arra gondolva, hogy ilyenek a remekművek, melyeket emberi kéz valaha is alkotott. Érezzük, mint áramlik Tiziannak e festményéből az a kiapadhatatlan szépség, amellyel életre szólóan megtelünk.

IGY SZÓLT MICHELANGELO:

Színnel, vonallal a nagy Sixtinát,
Benépesítém, mély kínok szülője
S a Medicek sírján a halált
Éltre hívtam és a bamba kőbe
Lelket csiloltam s ama kupolát
Emeltem, bizton nézni az időkre.

Michelangelo műveiről azt mondani, hogy szépek, vagy lenyűgözőek, merő banalitás lenne. Szavaknak, véleményeknek az ő alkotásai előtt nincsen súlyuk. Így amit tehetünk az, hogy átadjuk magunkat annak az elementáris erejű élménynek, mely alkotásaiból, mint amilyen a Firenzei levő márvány Dávid-szobrából is felénk árad. A művészetben oly gyakran megismétlődő Dávid-téma, a jónak, a rossz felett aratott győzelmét szimbolizálja. Napjainkban, amikor világszerte gyakoriak az olyan helyzetek, hogy a józan ész, vagy az erőszak kerüljön-e felül — mily hasznos lenne, ha reményt keltő biztatásként, csakúgy, mint intő jelként Michelangelo Dávidjának igazságot, diadalmat sugárzó ifjú férfialakja mind többek előtt megjelenne.

GIOCONDA

Egy napon idegen jött messze tájról,
Talán Rómából, talán Umbiából,
Gioconda jött, miként ha keretéből
Kilépne, Lionardo remekéből.
A homlokán rubintos aranyék,
Szemében a titok. Az ajka ég
S rejtelmes mosolyával szólni kezd:

Párizs nagy múzeumában, a Louvre hosszú teremcsoráiban nem könnyű a Mona Lisára találni. De, amint ez a képtárakban lenni szokott, egy váratlan fordulattal tárulkozik elénk. Lionardo legendás festménye mélyen zöldes tónusú, s Gioconda maga a megtestesült nyugalom, harmónia benyomását kelti. Minél tovább nézzük, annál inkább megigéz. A gazdag fényárnyékok-

kal megjelenített portré, rendkívül egyszerű, nemes tartású asszonyt ábrázol, aki különös bájjal egyszerre nyílt és zárkózott, azaz oly titokzatosan sokatmondó tud lenni.

NOA NOA

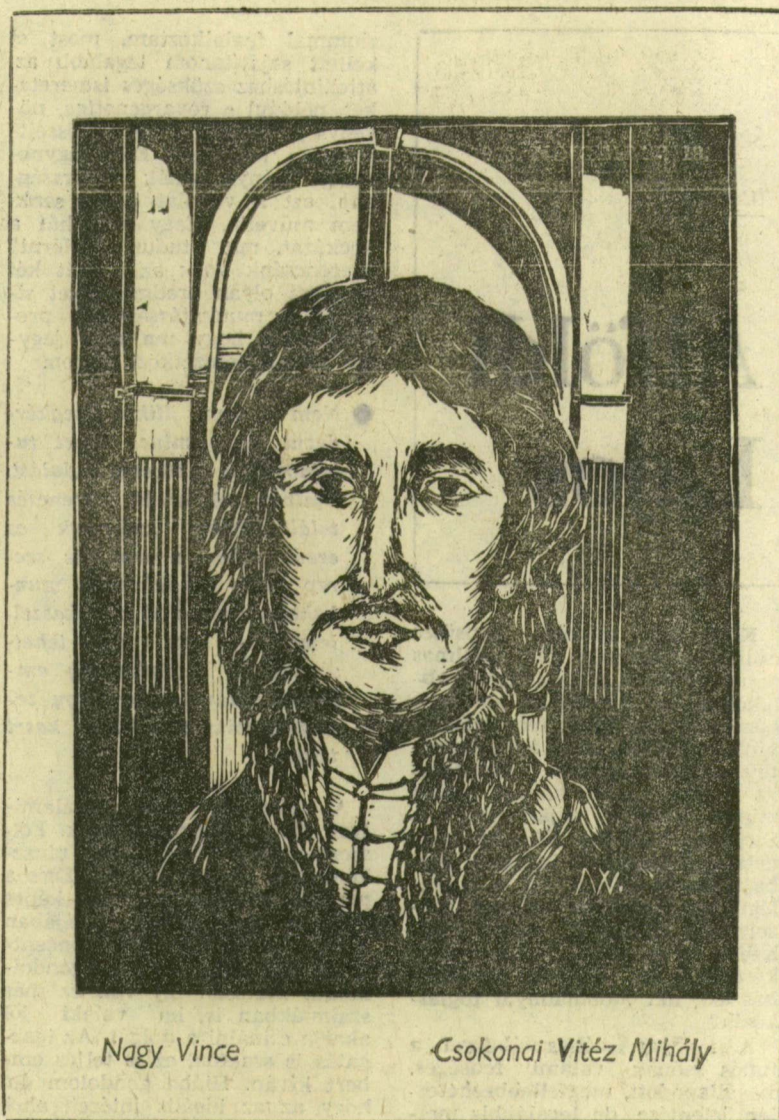
Táncolj Noa Noa, táncolj be bús
[szívembe,
Tiportj közönyösen, táncolj Noa Noa,
Ő részeg feledés, ő gyilkoló szerencse,
Táncolj Noa Noa, asszonyok
[asszonya!

Gauguin, sokunk kedvelt festője, mindig tartogat meglepetéseket. Mint a parázs, úgy világítanak, izzanak az ő egzotikus, egy távoli világrész hangulatát sugalló képei. Dekorativitása mellett nincs nála semmi olcsó, hatás-keltés. A moszkvai Puskin Múzeumban látott képei, mint — többek között — az Éjszakai kávéház és A szépség királynője, a leningrádi Ermitázsban őrzött Anyaság (A tengerparton) című festményével, a legkiemelkedőbb alkotásai közé tartoznak. „A kortárs európai közönséget — amint írják róla, valóban — szokatlan, de tökéletes színharmóniával lep- te meg.” Megható volt Gauguin tahitibeli kunyhójának fafaragásos domborműveit a párizsi Jeu de Paume galériájában megtekinteni. Milyen mesteriek, kifejezők ezek a fapallókra vésett női fejek, álló lányalakok, az ő kissé misztikus Noa Noá-jának jelképes erejű szereplői.

... IO SONO PITTORE

Mint mesterek a régi reneszanszban,
Mely még szívem honvágyát kelti
[egyre,
En is Madonnát festettem magamban,
Hogy ballagtam a bús parnazzi
[hegyre.

Ha a szóba került nagymesterek alkotásai közül — melyekből néhány igazán jelentőset Juhász Gyula verseivel kapcsolatban kiragadtam — alkalmunk adódik mind többet eredetiben megtekinteni, úgy e remekművek fel- emelő és maradandó élményt kel- tenek bennünk. Gyönyörködhe- tünk a világvárosok képtáraiban szereplő olyan kiváló festők, szobrászok munkáiban, mint — többek között — az olasz Beato Angelico és Giorgione, a spanyol Velazquez, a francia Watteau, va- lamint a belga Meunier és a hol- land Van Gogh műveiben, akik- nek Juhász Gyula szintén egy-

egy hozzájuk, vagy róluk írt köl- teményével áldozott. Olykor mint- egy azonosítva magát velük, amint fenti ... Io sono pittore cí- mű versén kívül, a nagy velen- cei piktorhoz írt soraival is az ő művész voltáról tesz hitet.

GIORGIONE

Tudom, tudom! Te addig sírva vártad
Távol gyönyörben égő Barbarádat,
Véred a bíbor és vágyad a kék!

Giorgione, én is ily művész vagyok,
Az én szonnetem is arany nyakék,
Melyet vágyak könnyével áztatok!

De az itthoni — budapesti és szegedi, azaz a hazai — múze- umokban is módunk van élvezni — többek között — az álmodozó Gulácsy Lajos, az aktivista Ger- gely Sándor, a gordonkahangú Rudnay Gyula, az európer End- re Béla és a remete életű Ká- rolyi Lajos festményeit, szobra- it, akiknek Juhász Gyula nem- csak egy-egy költeményével ál-

lított irodalmi emléket. Hanem, ami nem csekély dolog, hogy — a klaszikusoknál is szorosabb, vagyis — személyes barátság fűzte őket egybe. Sőt, a versével dicsőítő „Alföldi művészet” fel- virágoztatása érdekében végzett küzdőtársi kapcsolatban is állott az itteni festőkkel és szobrászok- kal. Bizony, aligha találunk még egy olyan magyar költőt, aki annyira szerelmes lett volna a művészetnek, mint a mi Juhász Gyulánk. „Károlyi Lajoshoz” írt versének alábbi kezdő sorai, a művészeti hagyatékok fokozot- tabb felismerését és megbecsülé- sét tükrözi valamennyiünk szá- mára.

Az életünk rövid, de a művészet
Örökebb, mint a földek és egek,
Mi elmegyünk, de a jövő kódébe
Lelkünk világa rényeket vetett.

SZELESI ZOLTÁN

